

Domoznanski mozaik – Na današnji dan

GRAD MOKRICE MED ZGODOVINO IN IDEOLOGIJO

Nad skrajnimi vzhodnimi obronki Gorjancev se že stoletja dviga grad Mokrice. Kamniti orjak se prvič omenja sredi 15. stoletja, vendar ne leta 1444, saj ta splošno uveljavljena letnica temelji na napačnem branju zgodovinskega vira, ampak tri leta kasneje. Današnje renesančno podobo s tremi prepoznavnimi obrambnimi stolpi je grad dobil v 16. stoletju. Skozi čas je zamenjal številne plemiške lastnike, tik pred drugo svetovno vojno pa ga je kupila zagrebška nadškofija. Ob koncu vojne vihre je bil izropan, sledila je nacionalizacija in preureditev v hotel visoke kategorije. Od leta 1978 mokriško posestvo upravljajo Terme Čatež. Danes privablja obiskovalce predvsem s slikovitim igriščem za golf sredi tristo let starega grajskega parka.

Čeprav je sodobni svet poln tehnoloških čudes, gradovi še naprej burijo domišljijo in zbujajo občudovanje. V središču reportaže *Dolenjskega lista* izpred natanko pol stoletja je starodavni vodnjak na dvorišču gradu Mokrice in z njim povezani dogodki v preteklosti. Tudi novinarji so otroci svojega časa, zato je vloga mokriškega gradu prikazana v temnih barvah in skozi prizmo razrednega boja. Kljub ideološkemu zanosu časnika ne pozabi zapisati, da so gradovi dragoceni kulturni spomeniki, ki pokrajini dajejo poseben čar in značaj. Izkaže se, da obravnavano besedilo presega prikaz grajske nekdanjosti; v njem se zrcali tudi miselni svet avtorja in njegovega okolja.

ladislav
lesar

VODNJAKI IN IZVIRI

MOKRIŠKI VODNJAKI

Grad Mokrice spada med tiste častitljive objekte davne zgodovine, ki nosijo sporočilo in znamenja viharnih, skrivnostnih, romantičnih in krutih časov. Ta nenavadni bojeviti uskoški gradčič sega v dobo rimskega imperija. Stoji na strateškem in pomembnem sotočju Krke in Save, skrit na blagem griču in obdan s tisočletnimi drevesi. Zgodovina slovenskih gradov je po večini zgodovina trpljenja in zatiranja našega človeka. Dolina gradov, z vsemi mogočimi stražnimi stolpi, jedomi in mučilnimi napravami se pri Mokricah izteče in zaključuje, kakor bi se na uskoški Zumberak vendarle naselila svoboda ali vsaj elementarna sla po svobodi.

Legende so večne spremi jevalke vsake zgodovine. In če pomislimo na tiste davne čase, ko gledamo te napremeljive stavbe, te razkošne temelje tiranstva, nas obide nenavadno spoštovanje, da je bilo vse to narejeno zaradi izkoriščanja preprostega človeka, domačina, puntarja, tlačana. In da je drugotno zlo prišlo samo od sebe, npr. Turki in druge neveščnosti, in da slovenski kmet ni imel veliko ali pa nič od gradov, ki jih je gradil s svojo krvjo in svojimi žulji. Da je moral bosonog in brez orožja juršiti na sovražnika, če je hotel rešiti svoje življenje in življenje svoje družine.

Pa vendar so gradovi, priče davne zgodovine, tudi dragoceni kulturni spomeniki. Čeprav je večina teh pomnikov zgodovine v razpadanju, moramo poudariti, da se je v zadnjih letih pričelo sistematično reševanje tistega, kar se še rešiti da, in tega je še zmerom veliko. Dolenjsko gričevje in dolina Krke se lahko pohvali, saj so poleg starih cerkvic prav gradovi tisti, ki dajejo tej pokrajini še poseben značaj starožitnosti in poseben ton, ki ga druge pokrajine na Slovenskem nimajo.

Vodnjaki po gradovih so bili pravo razkošje. Grajska gospoda ni trpela žeje. Grajske gospodične so se ogledovale v vodnjakih in spletične so jim spletale kite. Na polju ali v ječi pa so umirali

od žeje tlačani in kaznjenci. Včasih pa je bil vodnjak usoden tudi za tirana. Lahko bi naštevali spletke in zločine, ki so jim bili priče globoki in terni grajski vodnjaki.

Vodnjak na dvorišču mokriškega gradu spada še v rimske čase. O tem priča napis na vodnjaku. Tod mimo so hodile rimske horde in v bližini je bilo mesto Neviodonum. Zdaj je tam vas Drnovo. O tem pričajo kamnite plošče in izkopanine po vsej okolici.

Gustav Auersperg je dal izkopati in zgraditi nov vodnjak, ski še danes krasi notranjščino grajskega dvorišča. Ogradil ga je z železnim kopjem, s kamnom ga je obzidal, a v griču mu je napisal besede: Dem Brunne Regen – dem Hause Segen. V vodnjak dež – v hišo blagoslov.

Mokriški grad je bil dolga stoletja last hrvaških in slovenskih družin visokega vojaškega plemstva. V lasti so ga imeli baroni Lambergi, potem zloglasni Taši pa Gregorijanci in Moškoni, za njimi družina Draškovič in grof Nikola Erdoed. Skoraj dvesto let so bili lastniki tega gradu Auerspergi. Veliko nekdanih lastnikov se je bojevalo s Turki. Bili so kapetani bojevitih Uskokov in generali v Vojni krajini. Grad je sedaj kulturni spomenik in turistična postojanka. Prijetno urejene grajske dvorane se senčijo v krošnjah visokih dreves in vsenaokrog je mir.

Z Jožetom Prešernom, urednikom Rodne grude, sva nekega popoldneva visela na tistih jeklenih mačih. Oba mokriška vodnjaka pa sta bila vsidrana v stoletno zgodovino. Bilo je nenavadno in divjni most je bil spuščen. Zdaj ni več nevarnosti, da bi kdo napadel lastnika in posadko. Zdaj je ta grad kakor srečno gnezdece in skozi okna prihaja sončna svetloba.

Lepa Klara Grubarava, mlada vdova, okrutna in lepa gospodarica somborskega gradu, pa prihaja ponoči in muči svojo veliko nesojeno ljubezen – Pavla Gregorijanca.

